

Den moderne kirkegård

Af Gunver Vestergaard

kirkegårdskonsulent, landskabsarkitekt mdl

Ved Skjoldhøj kirke vest for Århus bliver der netop i denne tid anlagt en kirkegård - og interessant er det at se, hvordan en helt ny kirkegård vil blive. Kommer vi til at se anderledes rammer for vore begravelser, er vores kirkegårdstradition så stærk, at den også kan indpasses i moderne omgivelser?? Disse spørgsmål kan vist ikke besvares bedre end ved at besøge kirken, tale med landskabsarkitekten og se på, at anlægsarbejdet på den kommende kirkegård bliver udført.

For denne nye kirkegård gælder samme love som for vore ældre/gamle kirkegårde, således Loven om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde, hvori bl.a. står anført:

“Denne lov har til hensigt, at sørge for: 1. at der er tilstrækkelig plads til begravelser på folkekirkens kirkegårde, og at disse fungerer som værdige og vel vedligeholdte begravelsespladser, 2. at sikre, at der ikke sker en forringelse af de kulturværdier, der er knyttet til kirkebygninger og kirkegårde”. Kirkegårdene kræver altså en dobbelthensyntagen, der er nok så kompleks, dels skal menighedsrådet sikre, at kirkegårdene danner de bedst mulige rammer for det, de skal bruges til i dag, og dels skal man sikre, at de kulturværdier, der er knyttet til kirken, ikke forringes.

Denne lov kunne synes meget lettere at administrere og overholde, hvis kirkegården først anlægges nu. Menighedsråd og planlægger vil være frit stillet og kan tilsyneladende udfolde sig uafhængigt af historiske bindinger. Men det er kun tilsyneladende. I virkeligheden er den nye kirkegårds indretning en moderniseret udgave af de gamle kirkegårde. Meget er der nemlig ikke sket med vores opfattelse af kirkegården som begravelsesplads, vi holder stadig af at respektere de døde og udtrykker det bl.a. ved at opretholde en værdig orden på kirkegården.

Den nye kirkegård i boligområdet

Kirkegården har sin helt egen funktion, som kun vanskeligt lader sig sammenblende med aktiviteterne udenfor. Dette vil sikkert også komme til at gælde for Skjoldhøj kirkegård.

Områdets mange børn kommer ikke til at lege på kirkegårdens grønning, i hvert fald ikke de store, støjende børn, skovtursmaden indtages ikke på plænerne mellem de lunende hække, og boldspil er en umulig tanke. Disse aktiviteter hører til i det grønne område, der støder op til kirkegårdens stendige.

Alligevel viser Skjoldhøj kirkegård en åbning mod omgivelserne - helt anderledes end de gamle, mørke muromkransede bykirkegårde. Med en intens grøn indretning og et spændende stinet vil den blive besøgt af mange, der søger lidt fred og ro og noget smukt at se. Man vil følge med i planternes udspring og blomstring og bruge kirkegårdsstierne på vejen til og fra bussen. - Der vil komme en generation i området, der er vokset op sammen med kirkegården og dermed blevet fortrolige med området.

Kirkegården vil blive et værdifuldt og særligt element, og det nyudviklede byområde har fået et sted, der har rødder langt tilbage i historien, selv om det er indrettet til nutidens borgere.

Grænser for effektivitet

På den ny kirkegård kunne man forestille sig at alle de teknisk-praktiske krav, der er så vanskelige at indpasse på den gamle kirkegård, kunne gennemføres uden videre. Ønskerne om asfaltbelagte, landingsbanebrede stier og vendepladser til de effektive maskiner kunne her opfyldes. Og alle disse blad-dryssende træer og klippekrævende hække, der findes på de traditionelle kirkegårde, skulle aldrig blive et problem, de ville simpelthen aldrig blive plantet. Drømmen om den vedligeholdelseslette kirkegård kunne realiseres.

Så let går det heldigvis ikke, opfattelsen af begrebet en værdig begravelsesplads, er i det danske samfund i dag stadig præget af vore traditioner og kirkegårdskultur: Kirkegården er et sted for skønhed og ro fjernt fra omverdenens effektivitet og jag. Men den moderne kirkegård vil alene ved en helt anderledes tilblivelsesproces og indretning aldrig blive som vore gamle kirkegårde. Den nye kirkegård planlægges så fremsynet som muligt på en gang, og en stor del anlægges straks. På den traditionelle og gamle kirkegård var udgangspunktet kirken og stendiget, og så har gravstedernes oprettelse med tiden formet kirkegården. På kirkegårde, der ikke har været igennem de sidste årtiers hårdhændede reguleringer, kan denne anlægsform stadig ses, der er irregulære stier, skæve vinkler og forskelligartede hække. Ofte er det kirkegår-

Landskabsarkitekt Hans Jørgen Nielsen har gennem sommeren 92 nøje fulgt de store terrænreguleringsarbejder. Til venstre i billedet er der udgravning igang til en sø.

de med et frodigere og mere charmerende udseende end de regulerede, der har fået rettet hække og stier ud og fået endnu mere grus på omgivelserne.

Skjoldhøj kirkegård

I dag ligner det, der skal blive til Skjoldhøj kirkegård en kæmpe myretue, hvor myrerne er gartnerne og myrernes kindbakker gravemaskiner. Der bliver flyttet jord, der bliver flyttet sten, og der bliver anlagt stier. Ligesom i myretuerne gøres det efter en plan, og denne plans tilblivelse er kort således:

Skjoldhøj kirke blev i 1984 bygget øverst på en åben, vestvendt bakkeside - en grøn oase i et område, der ellers er præget af meget forskelligartet byggeri.

Netop på den vestvendte bakkeside forestillede menighedsrådet sig, at kirkegården kunne få en god beliggenhed og blive til i et smukt samspil med kirken og den grønne eng nedenfor. En vandboring i nærheden vanskeliggjorde planerne; men man fik tilladelse til at anlægge en ren urnekirkegård, og dermed var dette problem ude af verden.

I foråret 90 havde menighedsrådet inviteret 3 landskabsarki-

tekter til at komme med forslag til kirkegårdens indretning, og ud af de tre projekter bestemte menighedsrådet sig for et forslag fra landskabsarkitekt Hans Jørgen Nielsen, Skanderborg. Dette forslag danner med få ændringer grundlag for den plan, der nu virkeliggøres.

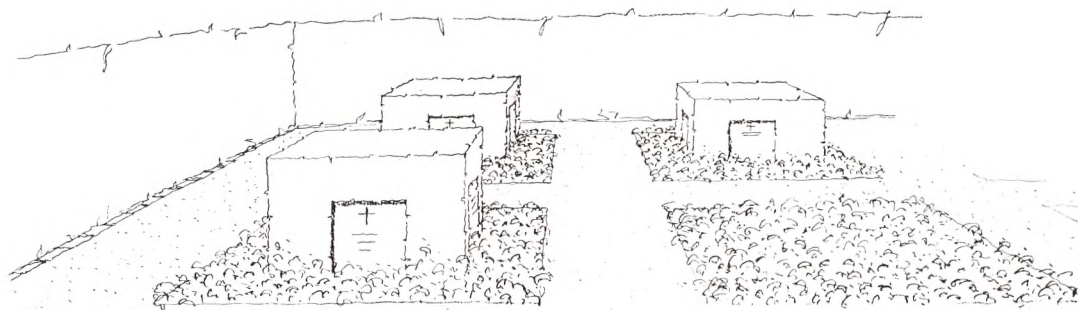
Planen

Om planen for kirkegården fortæller Hans Jørgen Nielsen: "Kirken ligger, som traditionen er for kirker i det åbne land, nemlig højt og synlig og med flot udsigt mod vest og nord. Dette forhold til omgivelserne er bibeholdt ved at lade bakkesiden ud fra kirkens midterfelt stå urørt og i græs. Gravstederne er placeret i hækomkransede rum, der er trukket ud til siderne, og terrænet er formet således, at gravstederne ligger i vandrette terrasser, og hvert terrasserum er fremhævet ved et gennemgående system af bøgehække.

Som på vore gamle kirkegårde, indhegnes den nye kirkegård af et kraftigt stendige. I lavningen mod vest er der en mindre sø, her er stendiget væk, og søen udgør en usynlig hegning".

Der er meget liv i og omkring Skjoldhøj kirke - bygningen rummer foruden kirken forskellige mødelokaler og kontorer, og dermed spiller stedet en stor rolle for lokalsamfundets aktiviteter. Det vil være naturligt, at kirkegården med sine 14.000 m² på samme måde vil indgå som et attraktivt område for denne bydel. Dette forhold har haft indflydelse på Hans Jørgen Nielsens projekt:

Grave foran taks i lav beplantning.

“I de første år vil der komme meget få begravelser måske under 10 pr. år, og dette må ikke gøre, at området virker tomt og uindbydende. Derfor bliver alle terrasserne med bøgehækene omkring anlagt straks, og hovedstien, der forbinder ind- og udgange, udføres også nu. Denne glidende overgang fra at være et åbent grønt område til at blive en kirkegård kunne tænkes at ændre lidt på den almindelige opfattelse af, at ophold på kirkegårde kun finder sted, når et gravsted besøges”.

Kirkegårdens indretning

På et punkt vil denne moderne kirkegård umiddelbart se meget anderledes ud end den traditionelle: Der er ingen grus-arealer eller bar jord!

På gravstederne er der overalt plantet bunddække.

De 7 gravrum A, B, C, G, H, J og K, (se situationsplanen), der straks forberedes til begravelser, er indrettet således:

A. er et græsrum beregnet til anonyme begravelser og evt. med en lav mur, hvorpå navne kan opsættes.

B. består i sin endelige udformning af 12 kvadratiske felter 210 x 210 cm. I midten af hvert felt er der en tax klippet som en kube og omkranset af lav bunddækkeplantning af gummi-pude - Azorella. De pladeformede gravsten indfældes i tax-kubens sider, og i det lave bunddække kan der sættes sommerblomster, vaser o.l.

C og K. er forberedt til traditionelle urnegravsteder liggende op til en gennemgåede taxhæk, der i et forløb som en mæanderbort danner ryghæk for gravstederne. Gravstederne er tilplantet med guldjordbær, Waldsteinia.

G. er et kvadratisk rum med skrånende sider, der tilplantes med Cotoneaster Skogholmen, der klippes tæt og lav, hvor der skal gøres plads til mindsten og evt. sommerblomster.

H. udlægges med græs til plænebegravelse, og der er beregnet en plade pr. 2 m².

J. består af 8 store kvadrater, hvoraf de 4 med lave buksbomhække er opdelt i 9 felter. Indenfor hvert felt er der lavt bunddække af bidende stenurt, Sedum acre, og i dette lave, gule tæppe placeres den liggende gravsten.

Resten af gravstedsrummene bliver forberedt med den omkransende bøgehæk og græs. Hvordan disse rum ellers kommer til at fungere som begravelsesplads, er overladt til fremtidens brugere at beslutte.

SKJOLDHØJ KIRKE

FØRSLAG TIL URNEKIRKEGÅRD
 PLAN 1:500 22. MARTS 1986
 HANS JØRGEN NIELSEN LANDSABSARKITEKT M. D. L.

Skovkirkegården

I kirkegårdens nordøstlige afdeling bliver der forberedt en skovkirkegård. D.v.s. at arealet gennemplantes med en plantning, der består af 15% eg (alm. eg) og 85% fjeldribs. Sammen med fjeldribsene plantes vedbend, og hist og her plantes kristtorn og tax. Efter planen vil denne plantning med tiden blive til en lys egeskov med spredte egetræer og en skovbund med vedbend og nogle fritstående tax og kristtorn, der spredes ved selvsåning. De sidste to mørke, stedsegrønne planter vil give en rar fylde i skoven om vinteren, hvor alt ellers er bart.

I skoven vil der blive udsparet til gravsteder efter et meget gennemtænkt og praktisk modulsystem.

Hans Jørgen Nielsen mener, at karakteren af skov vil være så

fremtrædende om 5-8 år, at området til den tid vil kunne virke som skovkirkegård. På dette tidspunkt vil skoven også fungere som læplantning for kirkegården, og som syns- og lydæssig skærm mod den stærke trafik på Jernaldervej.

Materielgård og graverfaciliteter

Indtil antallet af begravelser tager til, vil menighedsrådet forsøge at få kirkegården passet og plejet ved et udenforstående gartnerfirma, og dermed har man kunnet reducere på materielgård - gartneren kommer selv med redskaberne. Dog er der i det nordvestlige hjørne forberedt plads til en container, materialedeponering og en plads til evt. opsamling af kompost.

Fremtiden

Skjoldhøj kirkegård er med disse planer ikke ført til den fuldstændige afslutning. Meget har Hans Jørgen Nielsen og menighedsrådet kløgtigt overladt til kommende generationer at tage stilling til. Men en værdig begravelsesplads er påbegyndt og leveres hermed videre.